

Fredagskronikken

Bård Harstad, professor ved Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo. Twitter: @bardharstad

Alexander Cappelen Bård Harstad Ola Kvaløy Katrine Løken Simen Markussen Mari Rege Karen H. Ulltveit-Moe

Bård Harstad Raske og langsomme katastrofer

Ta det ikke for gitt at vi kommer styrket ut etter koronakrisen.

● **Titusener har dødd.** Millioner kan dø. Vi må alle holde oss inne, for ute er det farlig. Vi kan ikke lenger fly eller dra på hytta; vi kan knapt kjøre bil.

Det er som vi skulle ha sett en Hollywood-skrekkfilm om klimaendringer.

Som klimaendringene, er koronaviruset en trussel mot mennesker samtidig som at den politiske responsen kan true deler av økonomien. Trusselen er global, og enkeltindividets bidrag til det offentlige gode er å være mest mulig passiv.

Da overrasker det kanskje ikke at mange økonomer som spesialiserer seg på miljøproblemer også spesialiserer seg på helseøkonomi.

Men de to truslene er fundamentalt forskjellige. Den ene truer den gamle generasjonen. Den andre truer de unge. Politikken som skal til for å håndtere den ene gir umiddelbare gevinster (færre syke), mens kostnaden (for økonomien) kan strekke seg langt ut i tid. For den andre trusselen kommer kostnaden ved politikken først, mens gevinsten kommer flere tiår senere.

Og mens den ene trusselen vil være ute av nyhetsbildet om et par år, vil den andre være tilbake på forsiden.

Koronaviruset har vært i nyhetsbildet kun måneder, eller uker, og krever tiltak straks. Som andre kriger, er det slike umiddelbare trusler menneskeheten er mest vant til å håndtere. Våre sagaer og historier er fulle av helter som redder oss i siste liten.

Vi kjenner mindre panikk når den potensielle trusselen kommer sakte, stille og gradvis. Vi kan alltid håndtere problemet senere. Økonomer sier at vi diskonterer fremtidige kostnader og gevinster.

Samtidig viser både eksperimenter og empiri at folk flest ikke er konsistente i valg over tid: Vi vil gjerne spare og investere mer for fremtidig nytte, men helst ikke akkurat nå. Det er mer fristende å starte i morgen. Er man lur forsøker man å binde seg til masten ved å melde seg på treninger på forhånd, eller velge spareplaner det er vrident å trekke seg fra.

Også politikere har samme tendens til å utsette, og kan nok gjerne være tjent med å binde seg til masten når det gjelder en mer bærekraftig og klimavennlig politikk. Ja, dagens politikere har kanskje et ekstra stort ønske om å kunne binde fremtidige regjeringer, så de kan bære kostnaden isteden. I så fall kan en metode være å binde seg til internasjonale avtaler om utslippskutt. En annen metode kan være å inves-

↑ Brannmenn desinfiserer jernbanestasjonen i Wuhan i Kina. Estimerer tyder på at restriksjonene i Kina har spart flere liv takket være mindre forurensning, enn antallet som har dødd av viruset. Foto: Zhao Jun/AP/NTB Scandpix

tere i ny, grønn teknologi som gjør det billigere for fremtidige regjeringer å kutte utslipp.

Men generelt er det vanskelig å påvirke fremtidige beslutninger. Konsumentene må, når alt kommer til alt, endre sine vaner. Bedrifter må koordinere på nye teknologiske løsninger. Vi må bli vant til å møtes online heller enn i London eller New York. Slike valg utgjør et koordineringsspill der ingen vil bytte strategi så lenge de andre fortsetter som før.

Men nå skjer det. Vår krigsstrategi mot korona tvinger oss til å endre vaner. Vi blir hjemme og reiser mindre. Vi installerer kommunikasjonsteknologi som har vært tilgjengelig i årevis, men som først nå blir nødvendig å ta i bruk. Universiteter, som mitt eget, har startet med å invitere utenlandske gjester til å gi forelesninger online. Når vi blir vant til dette blir det nok mer behagelig for alle parter. De vil kanskje ikke erstatte alle håndtrykk og personlige møter, men nok så mange av dem.

Dagens restriksjoner vil også lære oss en del om hvor kostbart det er å redusere reiser og visse typer produksjon. Noen restriksjoner vil vise seg å være langt mer kostbare enn andre. Om forskere får tilgang til data vil vi senere kunne klare oss med restriksjonene som har vist seg å være mest effektive eller ha lavest kostnader.

Vi kan nå også lære noe om verdien av tøffe restriksjoner. Estimerer tyder på at restriksjonene i Kina har spart flere liv takket være mindre forurensning, enn antallet som har dødd av viruset. Himmelen er igjen blå over Kina, og fiskene er tilbake i sjøen ved Venezia. I etterkant vil vi kanskje kunne måle og tallfeste noen av disse verdiene.

Men ta det ikke for gitt at vi vil dra nytte

av krisen. Det er, som alltid, et stort press for å bevare det som er, heller enn det som bør være. Ta for eksempel støtten til kriserammede flyselskaper. Selvsagt må vi hjelpe selskaper som havner i likviditetsproblemer på grunn av myndighetenes tiltak, men vi har nå muligheten til å ta et steg eller to i bærekraftig retning. Om vi ikke blir subsidiert til å fly så vil vi kanskje fortsette med å møtes online. Nylig tilgjengelig arbeidskraft er etterspurt i helsevesenet, men også i sektorer fra resirkulering og plastoppsamling til it og høyteknologiske selskaper som utvikler ny bærekraftig teknologi.

En midlertidig reallokering til slike jobber virker fornuftig nå når andre næringer møter redusert etterspørsel. Med subsidiert etterutdanning til slike jobber kan skiftet også ha varige og positive konsekvenser for neste krise.

Twitter: @bardharstad

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen

Telefon: 22 00 10 59

Sentralbord: 22 00 10 00

Epost: debatt@dn.no

Hovedinnlegg/kronikk:

Inntil 4500 tegn med mellomrom

Underinnlegg/replikk:

Inntil 1500 tegn med mellomrom

Legg ved portrettfoto

Allt stoff som leveres til Dagens Næringsliv må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.

→ Mer debatt
side 28-31